

M. Saim UYSAL

Devalüasyon enflasyon sarmalı

10.3.2017

En son 2012 nisan ayında görülen çift haneli enflasyona Şubat 2017 ayında yeniden kavuştuk. Yurtiçi üretici fiyatları (Yi-ÜFE) şubat ayında aylık %1,29, yıllık bazda ise %15,36'ya ulaştı. Yurtiçi tüketici fiyatları (Yi-TÜFE) ise aylık bazda %0,81 oranında artarken yıllık bazda %10,13 oranında arttı.

Yıllık üretici fiyatları 2016 eylülünde yıllık bazda %1,78 di. Son beş ayda yaşanan özellikle döviz fiyatlarındaki %24'lük artış ÜFE fiyat artışında en önemli rol oynadı. 2017 yılında uzunca bir süre çift haneleri görmeye devam edeceğiz. Zira ortalama fiyat artış eğilimlerine ve her %10'luk devalüasyonun 1,5 puan enflasyona yansıtacağı gerçeğine baktığımız zaman %10'lu oranların bir süre daha kalıcı olacağı benziyor. Şu anda üretici fiyatları TÜFE'ye yansımaya başladı. Araştırmalar bu yansımaların (kurların bu seviyelerde sabit kalacağı varsayımıyla) ortalama 6-9 ay arasında süreceğini gösteriyor.

Merkez Bankası'nda son açıklamalarında "2016 yılının ikinci yarısında gerek iç ve dış kaynaklı gelişmeler, gerek iktisadi faaliyetin yavaşlaması ve TL'daki değer kaybı ile birlikte maliyet kaynaklı enflasyonist baskıların arttığını ve gerekirse ilave sıkılaştırma yapabileceklerini" belirtti. Fiyat istikrarına odaklı duruşlarını koruduğunu ifade eden Merkez Bankasının son beş aydaki kararlarının gecikerek alınması ve net bir açıklıkta olmaması bu duruşlarında soru işareti yaratıyor. Banka, fiyat artışlarındaki ana kalemlerden gıda fiyatlarına ilişkin olarak da "Gıda Komitesi" uygulamalarından önemli sonuçlar bekliyor.

2001 krizi sonrası ülkemizde uygulanan enflasyon hedeflenmesinde maalesef bir-iki yıl hariç hep hedefleri tutturamadık. Bunun nedenlerine girmeden önce enflasyon konusunda basit bir iki kavramı izah etmekte yarar var.

Genel fiyat düzeyinin artış sürekliliğini ifade eden enflasyonun iki yönü var. Biri maliyet kaynaklı diğeri talep kaynaklı. Girdi fiyatlarındaki artışlar nedeniyle (ÜFE) tüketici fiyatları artabilir. Diğer yönden girdi fiyatları artmasa bile talep miktarı arz (üretim) miktarını geçerse bu defa tüketici fiyatları talep yönlü enflasyonist etkiye maruz kalır.

Ülkemizde 2016 yılının 3.çeyreğinden itibaren üretimde bir yavaşlama arz miktarını sınırlamaktadır. Hükümet bu nedenle bir takım vergi indirimleri ve teşviklerle (konut, otomotiv ve dayanıklı tüketim malları sektörlerinde) yavaşlayan talebi ve dolayısıyla üretim ve büyümeyi arttırmayı amaçlıyor.

Azalan ithalat rakamlarımıza rağmen halen başta ihracat kaynaklı sektörler olmak üzere birçok sektörde üretimin her aşamasında girdi yönünden dışa bağımlıyız. İç ve dış koşullar ciddiliğini halen koruyor. Referandumda giderken popülizme kayan kredi garantisi, kur sabitlemesi ve diğer teşvik düzenlemeleri gibi uygulamalar da ilave belirsizlikler getiriyor. İşte bu ortamda enflasyonu kontrol edebilmenin başlıca yöntemi öncelikle ekonomi yönetiminin çok başlılıktan (iki ayrı

başbakan yardımcılığı, ekonomi bakanlığı ve danışmanlar gibi) kurtarılarak bir tek elde toplanması gerekiyor.

Parapolitikası (Merkez Bankası) maliye politikası (Maliye Bakanlığı) ve borçlanma politikasının (Hazine) gerek talep yönlü ve gerekse arz yönlü sonuçlarının eşgüdüm içinde uygulanması istenilen sonuçlara ulaşmayı kolaylaştıracaktır.

Tarımsal ürünlerde fiyat istikrarı için "Gıda Komitesi" uygulaması olumlu olmakla beraber uygulama sonuçları halen görülmemektedir.

Bir diğer konu ise enflasyon muhasebesi koşullarının gözden geçirilmesi gerektiğidir. 2005 yılı fiyatlarını 100 kabul edersek fiyat endeksindeki artış 205 olmuştur. Halen yürürlükteki mevzuata göre (yıllık "%10'u geçse bile son üç yıllık enflasyon %100'ü geçmiyorsa enflasyon muhasebesi uygulanamıyor) enflasyon muhasebesi yapılamıyor. Bu konu Meclisteki bir yasa taslağında yer almasına rağmen yasalaşmadı. Acilen çözülmesinde yarar var.

Enflasyonda beklentilerin bozulmaması da önemli bir yer tutuyor. Hedeflerin tutturulamaması ve döviz fiyatlarındaki ani meydana gelen ve süreklilik arz etmeye başlayan TL değer kayıpları (ki reel kur efektif endeksi 88'lere inmiş durumdadır) beklentileri olumsuz yönde bozmakta ve bu da enflasyonist davranışları arttırmaktadır.

Ülkemiz üç haneli enflasyonları görmüş ve yüksek enflasyon oranlarını kronik olarak yaşamıştır. 2001 sonrası alınan ekonomik önlemlerle tek hanelere indirilmiş olan enflasyon oranını bir türlü gelişmiş ülkeler oranlarına (%2-5) yaklaştıramıyoruz. Tıpkı 3000 dolarlardan 9000 dolara çıkardığımız kişi başı gelirimizi bu seviyelerden yukarıya çıkaramayıp orta gelir tuzağına yakalandığımız gibi enflasyon oranlarında da 8-10'lu rakamlardan aşağı gelemiyoruz. Bu yapışkanlığı ve katılığı kırmanın yegane yolu; yapısal reformları (hukuk, eğitim ve demokratik reformlar ile vergi, katma değeri yüksek üretim ve istihdam reformları) gerçekleştirerek büyümeyi (üretimi) arttırmaktan, işsizliği azaltmaktan ve cari açığımızı kontrol etmekten geçiyor.

Beş ay önce başlayan TL'sındaki değer kaybı sürecinde Merkez Bankası zamanında proaktif davranıp arkandan dolanarak değil doğrudan net mesaj vererek faiz aracını kullanmış olsaydı bugünkü TL'sı kayıp miktarı kuşkusuz daha az olacak ve enflasyona yansıma da bugünkünden daha küçük olacaktı.

Amerika'nın komşusu Meksika'ya duvar örmesi nedeniyle değer kaybeden Meksika pezosu ; zamanında alınan faiz arttırım kararıyla bugün TL'sından daha az değer kaybına uğramış oldu. Bu örnek para politikasına piyasalarla net, doğru iletişim kurmanın ve onlara güven vermenin güzel bir örneği olarak karşımızda duruyor.